

بررسی مطالعه غیردرسی و میزان استفاده دانش‌آموزان دبیرستانها از کتابخانه‌های عمومی شیراز

اثر: ابراهیم زال زاده*

(ص ۳۱ تا ۴۷)

چکیده:

میزان مطالعه، و تعداد کتابخانه و استفاده‌کنندگان آن یکی از شاخصهای سنجش توسعه و رشد فرهنگی جوامع به شمار می‌رود. کتابخوانی نوجوانان و جوانان و مراجعه آنها به کتابخانه در شرایط کنونی جامعه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. دانش‌آموزان، آینده‌سازان کشورند و استفاده بهینه آنها از فرصتها و وقتها در طول سال تحصیلی و در تعطیلات تابستانی، نقش مهمی در رشد آنها دارد. با تحقیقات و پژوهشهایی در این خصوص می‌توان توجه مسئولان به این امر مهم را جلب کرد و زمینه برنامه‌ریزیهای عملی مورد نیاز را فراهم کرد. بررسی مطالعه غیردرسی و میزان استفاده دانش‌آموزان دبیرستانها از کتابخانه‌های عمومی شیراز، موضوع پژوهش حاضر، به همین منظور صورت گرفته است. روش تحقیق، توصیفی است و اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسشنامه و مصاحبه جمع‌آوری شده است. جامعه پژوهش را، دانش‌آموزان پسر، دبیران دبیرستانها و کتابداران کتابخانه‌های عمومی شیراز تشکیل می‌دهند. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که بیش از ۷۵ درصد از دانش‌آموزان دبیرستانها از کتابخانه‌های عمومی استفاده نمی‌کنند و کمبود وقت، مهمترین دلیل عدم استفاده از کتابخانه اعلام شده است.

واژه‌های کلیدی: دانش‌آموزان دبیرستانی، مطالعه غیردرسی، استفاده از کتابخانه، کتابخانه‌های عمومی، فعالیتهای فوق برنامه کتابخانه، نظام آموزشی و کتابخانه.

مقدمه:

صاحب‌نظران امور فرهنگی معتقدند که میزان مطالعه، تعداد کتابخانه‌های عمومی و مراجعان آنها یکی از شاخصهای سنجش توسعه و رشد فرهنگی جوامع به شمار می‌آید.^۱ پیشرفت تمدن هر جامعه را گاهی با میزان کتب و نشریاتی که چاپ و منتشر می‌شود و گاهی با تعداد کتابخانه‌ها و میزان مراجعین آنها می‌سنجند. ویژگی بزرگ کتابخانه‌های عمومی، به عنوان سازمان آموزشی، آن است که کتابخانه، دانشگاه همیشگی هر فرد است.^۲ کتابخانه‌های عمومی از طریق تدارک و ارائه کتابهای علمی، آموزشی، تفریحی و سرگرم‌کننده، به دانش‌آموزان و دانشجویان و همه افراد جامعه کمک می‌کنند تا اطلاعات مورد نیاز خود را به دست آورند. این کتابخانه‌ها به دلیل زیر پوشش داشتن عموم طبقات مردم و گروههای اجتماعی نسبت به سایر کتابخانه‌ها، مسؤولیتهای سنگین‌تر و گسترده‌تری دارند و با ارائه خدمات اطلاعاتی، آموزشی و تفریحی، فرصت بهره‌وری از اوقات فراغت و آموزش مداوم و همگانی را برای همه افراد جامعه فراهم می‌آورند.^۳ دانش‌آموزان، آینده‌سازان کشورند و برنامه‌ریزی مسؤولان به منظور استفاده بهینه از فرصتها و اوقات فراغت آنها در طول سال تحصیلی و در تعطیلات تابستانی، نقش مهمی در رشد آنها دارد.

بیان مسأله:

آموزش امری است که وابستگی تام به مکان خاصی به نام مدرسه ندارد. معمولاً در طراحی نظامهای آموزشی جهان و به خصوص کشورهای پیشرفته، همواره کتابخانه به عنوان قلب مدرسه و دانشگاه محسوب می‌شود، یعنی جرقه‌ها توسط کتب درسی و معلم زده می‌شود و دانش‌آموز، یا دانشجو، با استفاده از کتابخانه، مطالب درسی را کامل می‌کند. معلم در کنار درس چند کتاب معرفی

همان موضوع را در چند کتاب و فقط یک بار بخواند. در این حالت ضمن اینکه دانش‌آموزان یک قضیه را از چند دیدگاه و از چند راه می‌خوانند و بررسی می‌کنند، با تعداد کتابهای بیشتری نیز آشنا می‌شوند، بعلاوه یادگیری بر محفوظات استوار نیست و فهمیدن موضوع جای آن را می‌گیرد. در کشور ما شیوه تدریس و ارزشیابی معلمان به گونه‌ای است که تحقیق و پژوهش و تهیه گزارش، نقش مهمی ندارد و دانش‌آموزان احساس نمی‌کنند که باید برای تهیه گزارش به کتابخانه مراجعه کنند. شیوه آموزشی ما چون بر اساس تحقیق گذاشته نشده است، در دانش‌آموزان و دانشجویان رغبت مطالعه را ایجاد نمی‌کند. در صورتی که در نظامهای آموزشی کشورهای پیشرفته، اساس برنامه‌های تحصیلی بر مطالعه و تحقیق گذاشته شده است و دانش‌آموزان و دانشجویان موظفند که برای تهیه گزارشهای تحصیلی خود به کتابخانه مراجعه و گاه برای یک موضوع چند کتاب را مطالعه کنند و این عادت به مطالعه و شور و شوق یادگیری و پژوهش، باعث می‌شود که هم مدارس و هم دانشگاهها و هم کتابخانه‌ها روز به روز گسترش و توسعه بیشتری پیدا کنند.^۴

این تحقیق می‌کوشد تا روشن سازد که استفاده دانش‌آموزان دبیرستانی از کتابخانه‌های عمومی چگونه است. علاقه‌ها و سلیقه‌های مطالعاتی آنها چیست و آیا معلمان به مسأله استفاده از کتابخانه در آموزش توجه می‌کنند یا نه. فعالیتهای فوق برنامه جذاب در کتابخانه‌های عمومی وجود دارد یا خیر؟

اهمیت و هدف پژوهش:

مسأله مهمی که امروزه توجه دانشمندان علوم انسانی به ویژه آموزش و پرورش را به خود جلب کرده، چگونگی استفاده از فرصتها و اوقات فراغت دانش‌آموزان و دانشجویان در طول سال تحصیلی و در تعطیلات تابستانی است.^۵ کتابخوانی و مطالعه جوانان و نوجوانان و مراجعه آنان به کتابخانه در شرایط کنونی اجتماع از اهمیت و حساسیت ویژه‌ای برخوردار است و بررسیهای آماری نشان

به طور متوسط در هر روز بیش از سه ساعت و در ایام تعطیل در حدود ده ساعت اوقات فراغت دارند که باید به نحوی گذرانده شود. دانش‌آموزان و دانشجویان در نحوه استفاده از این اوقات از حساسیت ویژه‌ای برخوردارند. این طبقه به علت از دست دادن انگیزه‌های سالم فرهنگی، کمتر میل و رغبت رفتن به مراکز فرهنگی و علمی به ویژه کتابخانه دارند. برنامه‌ریزی فرهنگی به عنوان عامل حفظ هویت قومی و عقیدتی، وسیله‌ای برای ایستادگی در مقابل هجوم فرهنگ بیگانه از مهمترین تمهیدات در فرهنگ هر ملت به شمار می‌رود. یکی از مهمترین ابعاد برنامه‌ریزی فرهنگی، ایجاد عادت به کتابخوانی است که محتاج به آماده‌سازی زمینه‌هایی در ایجاد انگیزه سالم و مناسب و فراهم ساختن اسباب و وسایل مطالعه است. اگر اوقات فراغت را با برنامه‌ریزیهای صحیح و حساب شده پر نکنیم، چه بسا مفاسد و انحرافهای اجتماعی، بخش قابل توجهی از قشرهای پرانرژی جامعه را به ورطه سقوط بکشاند.^۶ حال باید دید کتابخانه‌های عمومی تا چه مقدار می‌توانند در گذران اوقات فراغت مؤثر باشند. آنچه مسلم است، کتابخانه‌های عمومی می‌توانند نقش بسیار مهمی در این زمینه داشته باشند.

کشور ما از نظر میانگین سنی، یکی از جوانترین کشورهای دنیا به حساب می‌آید. لازم است که به وضع روحی و نیازهای روانی و جسمی نوجوانان و جوانان که یکی از مباحث ضروری است، توجه بیشتری شود، بنابراین لازم شد که پژوهشی در زمینه بررسی وضعیت استفاده دانش‌آموزان دبیرستانی از کتابخانه‌های عمومی به عمل آید و با تفسیر و تجزیه و تحلیل میزان مراجعه دانش‌آموزان به کتابخانه، زمینه بررسیهای بعدی فراهم آید تا با مشخص شدن کمبودها و نواقص، توجه مسئولان به آنها جلب شده و با ارائه پیشنهاد، تمهیدات مورد نیاز در نظر گرفته شود.

فرضیه‌های پژوهش:

- (۱): کمتر از بیست درصد از دانش‌آموزان دبیرستانی از کتابخانه‌های عمومی استفاده می‌کنند.
- (۲): کمتر از پنجاه درصد از منابع کتابخانه‌های عمومی متناسب با نیازهای مطالعاتی دانش‌آموزان دبیرستانی است.
- (۳): کمتر از بیست درصد از دبیران، دانش‌آموزان را به کتابخانه ارجاع می‌دهند.

سؤالهای پژوهش:

- (۱): آیا دانش‌آموزان دبیرستانی از کتابخانه‌های عمومی استفاده می‌کنند؟
- (۲): آیا دانش‌آموزان منابع مورد علاقه خود را در کتابخانه‌های عمومی پیدا می‌کنند؟
- (۳): علاقه‌های خواندنی دانش‌آموزان از نظر نوع مواد و موضوع چیست؟
- (۴): آیا دبیران، دانش‌آموزان را به کتابخانه ارجاع می‌دهند؟
- (۵): آیا فعالیتهای فوق برنامه مورد علاقه دانش‌آموزان در کتابخانه‌های عمومی وجود دارد؟

روش پژوهش:

روشی که در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته، روش توصیفی - تحلیلی است که سعی شده با استفاده از پرسشنامه و مصاحبه، اطلاعات لازم برای توصیف و تجزیه و تحلیل آنچه که در زمینه وضعیت استفاده دانش‌آموزان دبیرستانی از کتابخانه‌های عمومی وجود دارد، جمع‌آوری گردد.

جامعه پژوهش:

شیراز و کتابداران کتابخانه‌های عمومی، جامعه آماری پژوهش بوده‌اند. ۸۰۰ دانش‌آموز و ۱۰۰ دبیر به عنوان نمونه آماری به روش تصادفی انتخاب و پرسشنامه‌ها بین آنها توزیع گردید. همچنین با ۱۹ نفر از کتابداران کتابخانه‌های عمومی نیز مصاحبه شفاهی به عمل آمد.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات:

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده، از روشهای آمار توصیفی (فراوانی و درصدگیری و رسم نمودار) و آمار استنباطی (مربع‌کای X^2 chi square) استفاده شده است. بدین صورت که اطلاعات هر پرسشنامه کدگذاری، و در برنامه ویراستاری *Pe2* وارد شد، سپس با استفاده از نرم‌افزار آماری *SPSS* داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

ارائه اطلاعات و یافته‌های پژوهش کتابخانه‌های انسانی و مطالعات فرهنگی

۱. میزان استفاده از کتابخانه: *رتال جامع علوم انسانی*

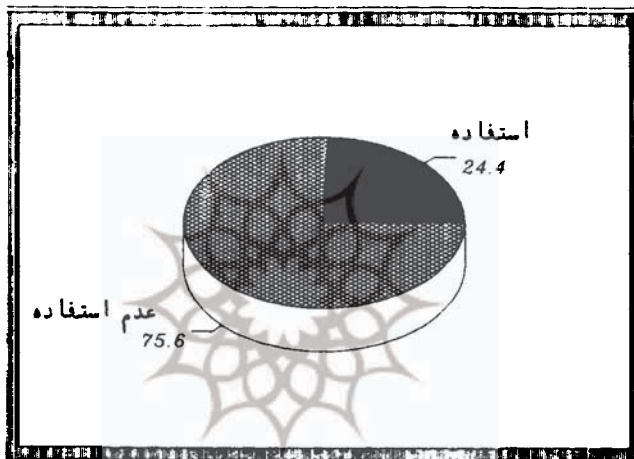
نمودار شماره ۱، درصد استفاده دانش‌آموزان مورد پژوهش از کتابخانه‌های عمومی را نشان می‌دهد. اطلاعات به دست آمده مشخص می‌کند که ۷۵/۶ درصد از دانش‌آموزان دبیرستانی از کتابخانه‌های عمومی استفاده نمی‌کنند. با مقایسه اطلاعات، مشاهده می‌شود که بسیاری از دانش‌آموزان دبیرستانی با کتابخانه بیگانه‌اند حال آنکه دانش‌آموزان و دانشجویان کلیه پایه‌های تحصیلی باید بتوانند برای تکمیل آموزشهای ارائه شده توسط مؤسسه‌های آموزشی خویش از کتابخانه استفاده کنند.

۲. دلایل عدم استفاده از کتابخانه:

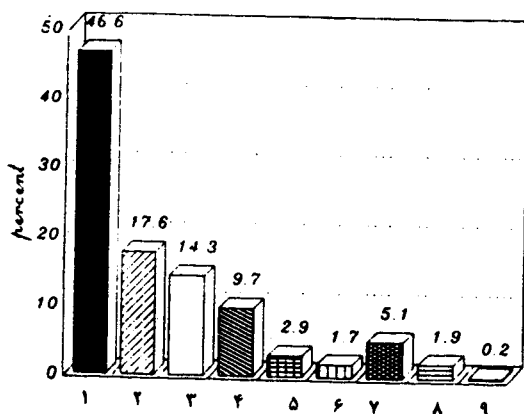
نمودار شماره ۲، دلایل عدم استفاده از کتابخانه را نشان می‌دهد. ۴۶/۶

استفاده از کتابخانه ذکر کرده‌اند. مشاهده می‌شود که کمتر از پنجاه درصد (۴۶/۶) از دانش‌آموزان فقط به دلیل نداشتن وقت از کتابخانه استفاده نمی‌کنند.

library utilization

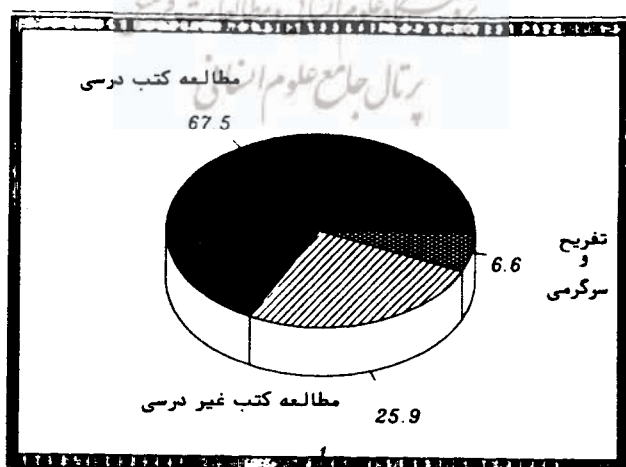
نمودار شماره (۱): میزان استفاده دانش‌آموزان از کتابخانه‌های عمومی

- ۱- کمبود وقت
- ۲- نبودن کتابخانه
- ۳- حجم زیاد دروس مدرسه
- ۴- نبودن کتابهای مفید
- ۵- عدم آشنایی با کتابخانه
- ۶- مشکل عضویت
- ۷- نداشتن علاقه
- ۸- نبودن امکانات
- ۹- عدم تشویق

۳. هدف از بهره‌گیری و استفاده از کتابخانه:

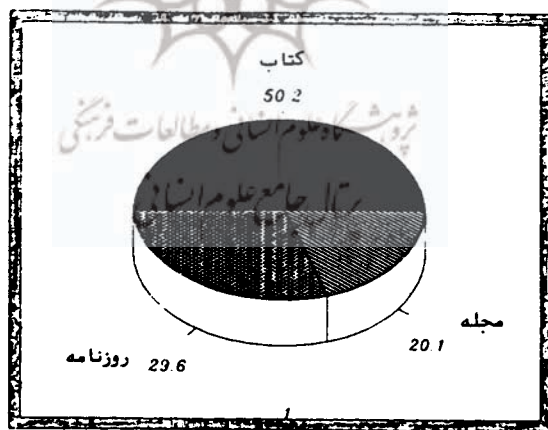
نمودار شماره ۳، "هدف بهره‌گیری و استفاده دانش‌آموزان از کتابخانه‌های عمومی" را نشان می‌دهد. همانطور که مشاهده می‌شود ۶۷/۵ درصد (بیشترین درصد) از دانش‌آموزان مورد بررسی فقط به منظور مطالعه کتابهای درسی و استفاده از سالن مطالعه کتابخانه‌ها از کتابخانه استفاده می‌کنند. در نظام آموزشی ما چون دانش‌آموزان فقط به کتابهای درسی توجه دارند، عملاً استفاده از وسایل و مواد کمک آموزشی مثل کتابهای غیردرسی و کتابخانه، کنار گذاشته می‌شود.^۷ با استفاده از آزمون مربع کای (X^2) مشخص شد که بین متغیر پایه تحصیلی و متغیر هدف استفاده از کتابخانه، رابطه معنی‌دار وجود دارد.

۴. نوع مواد خواندنی:

نمودار شماره ۴، پاسخ دانش‌آموزان را به سؤال "اگر مطالعه غیردرسی دارید کدام یک از منابع (کتاب، روزنامه، مجله) را مطالعه می‌کنید؟" نشان می‌دهد. براساس اطلاعات به دست آمده بیشترین درصد (۵۰/۲ درصد) مطالعه کتاب را اعلام کرده‌اند. با مقایسه این اطلاعات مشاهده می‌شود که دانش‌آموزان مورد بررسی، مطالعه کتاب را بر سایر مطبوعات از قبیل مجلات و روزنامه‌ها ترجیح داده‌اند.

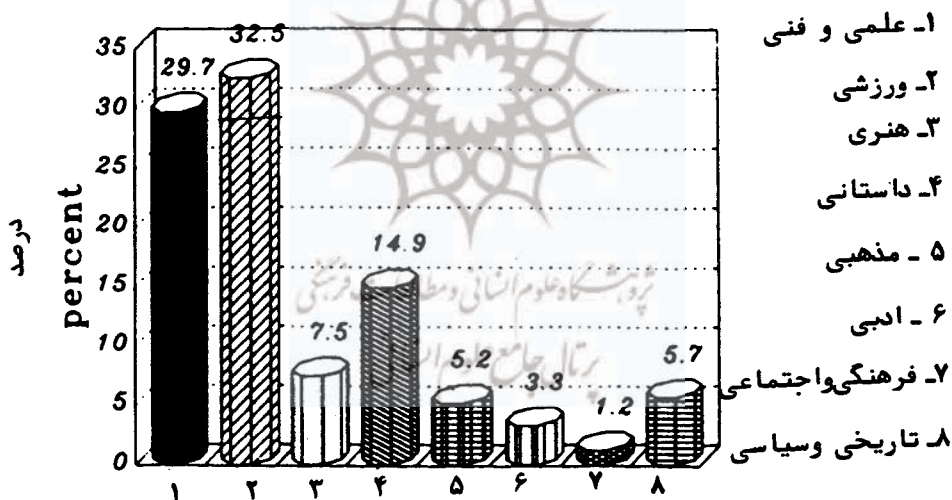

نمودار شماره (۴): درصد نوع مواد خواندنی دانش‌آموزان

۵. موضوعات مورد علاقه:

نمودار شماره ۵، درصد "موضوعات مورد علاقه دانش‌آموزان" مورد

خود را به ترتیب اولویت ذکر کنند اولین اولویت با ۳۲/۵ درصد مربوط به موضوعات ورزشی است. اولویت دوم و سوم به ترتیب موضوعات علمی و فنی و داستانی اعلام شده است. مقایسه علاقه مطالعاتی دانش آموزان نشان می دهد که موضوعات ورزشی، علمی و فنی و داستانی بیشتر از موضوعات دیگر مورد علاقه جوانان دانش آموز بوده است. کتابخانه های عمومی باید بتوانند نیاز جوانان را به این موضوعات با تهیه مجموعه مناسب برآورده سازند.

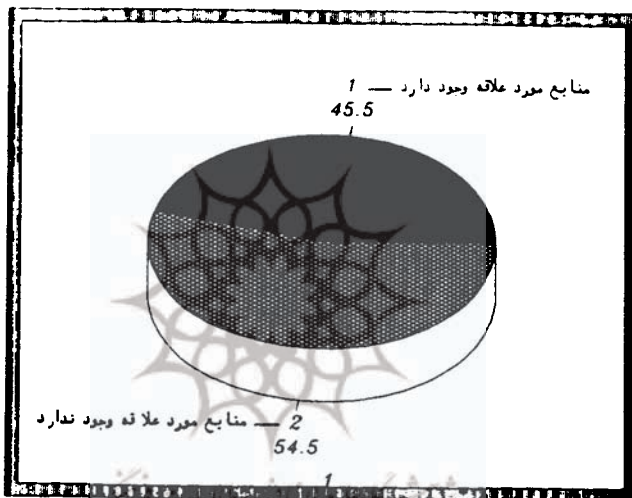

نمودار شماره (۵): درصد موضوعات مورد علاقه دانش آموزان به ترتیب اولویت

۶. میزان وجود منابع مورد علاقه دانش آموزان در کتابخانه ها:

نمودار شماره ۶، "ارزیابی دانش آموزان مورد بررسی از موضوعات و منابع مورد علاقه آنها را در مجموعه کتابخانه های عمومی" نشان می دهد. بیش از نیمی از پاسخ دهندگان (۵۴/۵ درصد) اعلام کرده اند که منابع مورد علاقه آنها در مجموعه

کتابخانه‌های عمومی در مرکز تهیه، انتخاب و بین کتابخانه‌ها توزیع می‌گردد و خود کتابخانه‌ها نقشی در انتخاب و تهیه مجموعه ندارند. عدم انطباق کتابها با نیازهای دانش‌آموزان، روحیه مطالعه و تحقیق را در آنها توسعه نمی‌دهد.

نمودار شماره (۶): ارزیابی دانش‌آموزان از وجود منابع مورد علاقه آنها در کتابخانه‌ها

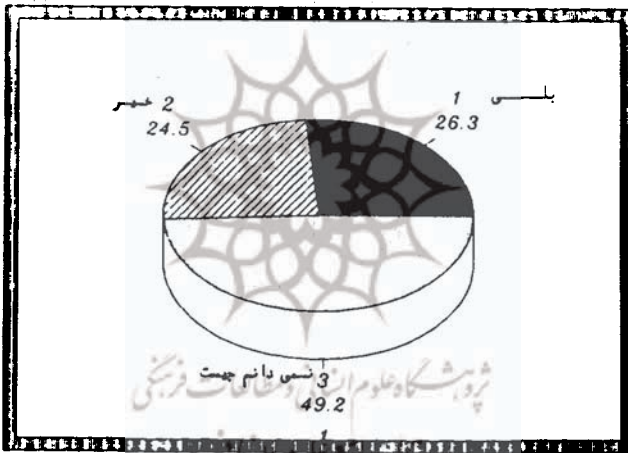
۷. آشنایی با برگه‌دان و نحوه استفاده از کتابخانه:

نمودار شماره ۷، میزان آشنایی دانش‌آموزان با برگه‌دان و روش استفاده از کتابخانه را نشان می‌دهد. ۴۹/۲ درصد از آنها گفته‌اند: "نمی‌دانم چیست" ۲۴/۵ درصد هم پاسخ منفی داده‌اند. با استفاده از آزمون مربع کای (X^2) مشخص شد که بین متغیر آشنایی با برگه‌دان و متغیر استفاده از کتابخانه رابطه معنی‌دار وجود دارد.

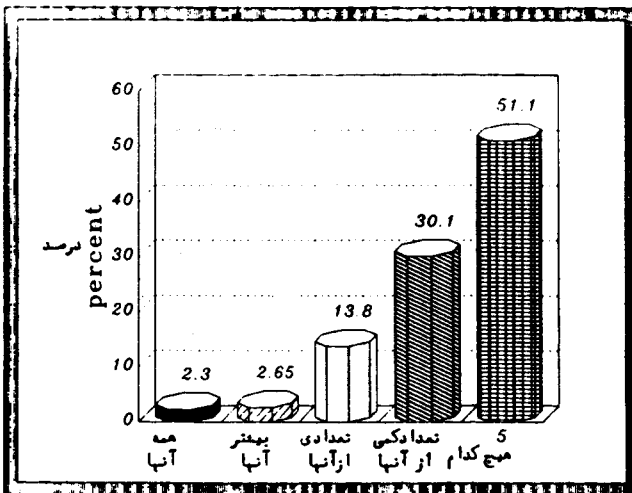
۸. ارزیابی دانش‌آموزان از دبیران در مورد ارجاع به کتابخانه:

نمودار شماره ۸ پاسخ دانش‌آموزان مورد بررسی را به سؤال "آیا دبیران

آنها (۵۱/۱) اعلام کرده‌اند "هیچکدام" و ۳۰/۱ درصد هم گفته‌اند "تعداد کمی". استفاده دانش‌آموزان از کتابخانه‌ها تا حد زیادی وابسته به نگرش معلمان به کتابخانه و نقش آن در فرآیند آموزش و پرورش دارد. ارجاع دانش‌آموزان به کتابخانه می‌تواند باعث متنوع شدن مباحث کلاسهای درسی شود و سبب رو آوردن دانش‌آموزان به پژوهش و تحقیق گردد.

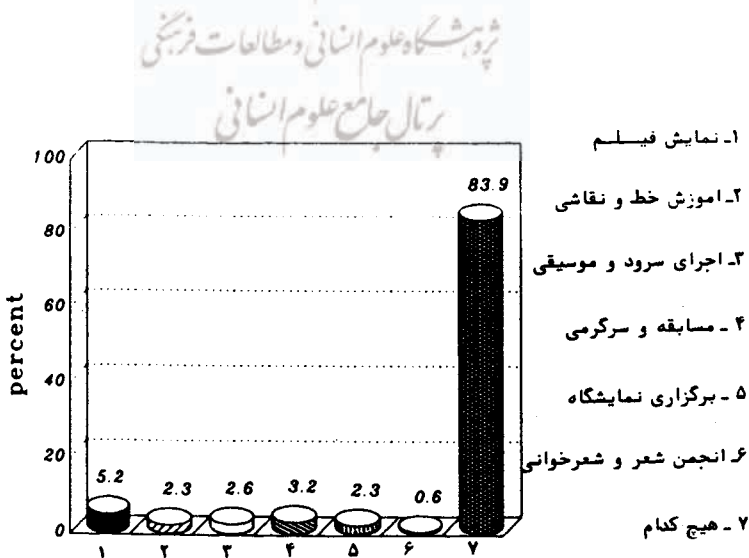

نمودار شماره (۷): درصد آشنایی دانش‌آموزان با برگه‌دان و نحوه استفاده از کتابخانه

۹. فعالیتهای فوق برنامه در کتابخانه‌ها:

نمودار شماره ۹، ارزیابی دانش‌آموزان مورد پژوهش از "وجود فعالیتهای فوق برنامه" در کتابخانه‌های عمومی نشان می‌دهد. همانطور که مشاهده می‌شود ۸۳/۹ درصد از دانش‌آموزان در پاسخ به سؤال "در کتابخانه‌های عمومی مورد استفاده کدام یک از فعالیتهای فوق برنامه زیر وجود دارد؟" گزینه "هیچکدام" را انتخاب کرده‌اند. با مقایسه اطلاعات به دست آمده، مشخص می‌شود که فعالیتهای جنبی و فوق برنامه در کتابخانه‌های عمومی مورد بررسی بسیار کم است. اجرای برنامه‌های فرهنگی و سرگرم کننده در این کتابخانه‌ها و انواع دیگر ابتکاراتی که موجب جذب مردم و به ویژه دانش‌آموزان به کتابخانه‌های عمومی می‌شود، این کتابخانه‌ها را در مدار زندگی روزمره فرهنگی قرار می‌دهد^۱.

نمودار شماره (۹): ارزیابی دانش‌آموزان از وجود فعالیتهای فوق برنامه در

سایر یافته‌ها

۱. دانش‌آموزان سال چهارم بیشتر از دانش‌آموزان پایه‌های تحصیلی دیگر از کتابخانه استفاده می‌کنند.
۲. دانش‌آموزان مناطق جنوبی شیراز بیشتر از سایر مناطق از کتابخانه استفاده می‌کنند.
۳. فقط ۸ درصد از دانش‌آموزان مورد بررسی، اوقات فراغت خود را به مطالعه غیردرسی اختصاص می‌دهند.
۴. در پاسخ به این سؤال که "آیا دبیران، کتابهای غیردرسی معرفی می‌کنند؟" ۴۲ درصد از دانش‌آموزان گفته‌اند "تعداد کمی از آنها" و ۲۵/۴ درصد هم اعلام کرده‌اند "هیچکدام از آنها".
۵. در حدود ۷۵ درصد از محصلین ادعا کرده‌اند که معلمان در خصوص "روش استفاده از کتابخانه" آنها را راهنمایی نمی‌کنند.
۶. بیش از ۸۵ درصد از دانش‌آموزان اعلام کرده‌اند که معلمان برای گزارش درسی و تحقیق، نمره اختصاص نمی‌دهند.
۷. بیش از $\frac{3}{4}$ دانش‌آموزان، سیستم کتابخانه مخزن باز را بر سیستم مخزن بسته ترجیح می‌دهند.
۸. در حدود ۵۰ درصد از دانش‌آموزان برای عضویت در کتابخانه و امانت گرفتن کتاب با مشکل روبرو بوده‌اند.
۹. رشته تخصصی فقط ۵ درصد از کتابداران کتابخانه‌های عمومی، کتابداری بوده است.
۱۰. تنها ۲۱ درصد از کتابداران کتابخانه‌های عمومی دارای تحصیلات بالاتر از دیپلم بوده‌اند.
۱۱. نمایش فیلم، اجرای سرود و موسیقی، مسابقه و سرگرمی به ترتیب اولویت اول تا سوم علاقه‌مندی دانش‌آموزان به شرکت در فعالیتهای فوق برنامه

نتیجه‌گیری:

با توجه به نقش کتابخانه در اطلاع‌رسانی و آموزش، کشورهای پیشرفته و نیز کشورهای در حال رشد، مدتهاست که روش یک کتابی را از نظام آموزشی خود حذف کرده‌اند و راه استفاده از مواد خواندنی مکمل را به دانش‌آموزان نشان می‌دهند. زیرا ذهن کنجکاو دانش‌آموزان سؤالات بی‌شماری را مطرح می‌کند که کتابهای درسی و معلمان نمی‌توانند به همه آنها پاسخ دهند. به همین دلیل، لزوم استفاده از کتاب و کتابخانه روشن می‌شود. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که "کمبود وقت" دلیل عمده عدم استفاده از کتابخانه است. ضروری است تجدید نظری در حجم کتابهای درسی و سایر برنامه‌های درسی انجام گیرد تا فرصت بیشتری برای مطالعه کتابهای غیردرسی و استفاده از کتابخانه فراهم آید. مناسب نبودن مجموعه منابع یکی از دلایلی است که مراجعان از محل کتابخانه برای مطالعه شخصی استفاده می‌کنند و کتابخانه عمومی در امر کتابخوان کردن جامعه و اشاعه اطلاعات ناموفق است^۹. بنابراین روزآمد بودن مجموعه منابع کتابخانه‌های عمومی و پاسخگویی به نیازهای اطلاعاتی دانش‌آموزان موجب گرایش بیشتر آنان به استفاده از کتابخانه می‌شود. ارتباط معنی‌داری ($P < / 0.05$) میان متغیر راهنمایی معلمان و متغیر استفاده از کتابخانه مشاهده شد. با توجه به نقش مهم معلمان در ایجاد علاقه به مطالعه، لازم است در دروس دانش‌آموزان مدارس، توجه جدی به مباحث کتاب، کتابخانه و شیوه‌های استفاده از کتابخانه بشود. استفاده از آزمون مربع کای (X^2) رابطه معنی‌داری ($P < / 0.06$) را بین متغیر "معرفی کتب غیردرسی توسط معلمان" و متغیر "هدف استفاده از کتابخانه" نشان داد. بهتر است روشهای تدریس معلمان مورد تجدید نظر قرار گیرد تا دانش‌آموزان محدود به مطالعه کتابهای درسی نباشند و تدابیری اتخاذ شود تا آنها را برای فهم بیشتر مطالب به کتابخانه ارجاع دهند. هدف ۷۴/۱ درصد از دانش‌آموزان از مراجعه به کتابخانه مطالعه کتابهای درسی و گذران اوقات فراغت "اعلام شده است که نیاز به احداث سالنهایی به نام

کتابخانه جذب کند و پس از مدتی آنان را به استفاده از کتاب و کتابخانه علاقه مند کند مطلوب و مورد توجه است. پیش‌بینی فضای لازم، وجود آلفی تئاتر و سالن سخنرانی و دیگر امکانات در هر کتابخانه برای مسؤولان آن امکان فعالیت فوق برنامه را بیشتر می‌کند.^{۱۰}

پیشنهادها:

۱. روزآمد کردن منابع کتابخانه‌های عمومی با تهیه کتب و نشریات جدید.
۲. آموزش "روش استفاده از کتابخانه" به وسیله معلمان و تعیین درسی به همین منظور در برنامه دروس دبیرستانها.
۳. اختصاص درصدهای از نمره‌های درسی دانش‌آموزان به تحقیقات کتابخانه‌ای و ارجاع آنها به کتابخانه.
۴. ایجاد تسهیلات لازم به وسیله مدارس و معلمان برای انجام دیدارهای گروهی دانش‌آموزان از کتابخانه‌ها.
۵. حذف سختگیریهای عضوگیری و امانت دهی توسط کتابخانه‌ها.
۶. نصب تابلوهای راهنما، آموزش شیوه استفاده از کتابخانه و بکارگیری کتابداران متخصص در کتابخانه‌ها.
۷. افزایش ساعات کار کتابخانه‌های عمومی و تعطیل نبودن این کتابخانه‌ها در روزهای جمعه و دیگر روزهای تعطیل.
۸. اجرای برنامه‌های فرهنگی و جذاب در کتابخانه‌های عمومی.
۹. طراحی کتابهای درسی مدارس به گونه‌ای که فعالیتها، پرسشها و مطالبشان موجب فعالیت ذهنی، کنجکاوی و سوق دادن دانش‌آموزان به خارج از کلاس درس، کتابخانه و آزمایشگاه شوند.
۱۰. ایجاد "بانک اطلاعات" که در آن موضوع کتابهای درسی در مقاطع مختلف تفکیک شده باشد و کتابهای مناسب را معرفی کند.

منابع

۱. کمبل، اچ سی. توسعه نظامها و خدمات کتابخانه‌های عمومی. ترجمه علی شکوئی. تهران: دبیرخانه هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور، ۱۳۷۱. ص ۱۱.
۲. ابرامی، هوشنگ. شناختی از دانش‌شناسی. تهران: انجمن کتابداران ایران، ۱۳۵۶. ص ۶۴.
۳. رهنمودهایی برای کتابخانه‌های عمومی. ترجمه رحمت اله فتاحی.. ویرایش دوم.. مشهد: آستان قدس رضوی، ۱۳۶۸. ص ۲.
۴. حسن‌زاده، رضا. "چرا کتاب نمی‌خوانیم؟". روزنامه جمهوری اسلامی، شماره ۳۶۰۰ (۱۶ آبان ۱۳۷۰)، ص ۱۱.
۵. زال زاده، فرزانه. "بررسی نحوه گذراندن اوقات فراغت دانش‌آموزان دختر دبیرستانهای تهران". پایان‌نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تربیت معلم تهران، ۱۳۷۰. ص ط.
۶. غفوری روزبهانی، ناصر و تاج مخرابی، سهیلا. بررسی وضعیت کتابخانه‌های عمومی در ایران. تهران: سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۷۰. ص ۲۲.
۷. حسن زاده، رضا. منبع پیشین. ص ۱۱.
۸. "کتابخانه‌های عمومی و توسعه فرهنگی". فصلنامه پیام کتابخانه. شماره ۵ و ۶ (تابستان و پاییز ۱۳۷۱)، ص ۱۷.
۹. همان منبع. ص ۲۱.
۱۰. فدایی عراقی، غلامرضا. "کتابخانه‌های عمومی و توسعه فرهنگی". مجله اطلاعات علمی. سال هفتم، شماره ۱۷ (اسفند ۱۳۷۱)، ص ۴۰.